

Remissvar - Kultursamhället - utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun (SOU 2023:58)

Ert diarienummer: Ku2023/01093

Region Sörmland har erbjudits möjlighet att yttra sig kring utredningen ”Kultursamhället – utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun SOU 2023:58”.

Nedanstående är Region Sörmlands samlade remissvar varför Biblioteksutveckling Sörmland och Sörmlands museum inte inkommer med särskilda remissvar. Först kommer en övergripande kommentar på betänkandet och sedan följer mer detaljerade synpunkter kopplade till kapitel 1 ”Författningsförslag”, kapitel 9 ”Nya samverkansformer” och kapitel 10 ”Kultursamhällets reformbehov”. Dessa är valda utifrån att de har mest bäring på förslaget och de förändringar som föreslås. Övriga kapitel i utredningen ger framför allt en historisk och kontextuell inramning, även om denna var värdefull för förståelsen av förslaget.

Region Sörmlands övergripande kommentarer till betänkandet

Då flera av förslagen i betänkandet är av genomgripande karaktär och det i flera fall saknas tillräckligt av utförliga beskrivningar av genomförande eller konsekvensanalyser, är det svårt att ta ställning till vad det konkret skulle innebära för regional kulturpolitik. Därför ställer sig Region Sörmland i dagsläget tveksamma till förslaget om en ny lag om samverkan på kulturområdet.

I grunden ser Region Sörmland positivt på att det skapas en lag som tar ett helhetsgrepp på kulturen och som lyfter konstens och kulturens roll i samhället samt fastställer samverkans betydelse för detta. Det hade dock varit önskvärt att inte bara konstatera detta, utan också fastställa att konst och kultur ska finnas tillgängligt för alla. Det är också positivt att den professionella grunden behålls som villkor för statsbidrag och att fler kulturområden kan inkluderas i modellen.

Det är vidare positivt att samverkan är i fokus för såväl institutioner som aktörer och att värdet av de kulturella institutionerna synliggörs. Region Sörmland gör dock bedömningen att det finns goda förutsättningar inom den nuvarande kultursamverkansmodellen för att redan idag genomföra mycket av det som föreslås i betänkandet.

Tydligheten kring konstnärlig frihet är mycket positiv. Denna borde dock sträcka sig även till den statliga nivån och inte enbart vara en fråga för

region och kommun som den är i förslaget idag. Region Sörmland vill understryka att det är viktigt att fortsätta arbetet med både armlängds avstånd och konstnärlig frihet eftersom de delvis hanterar olika frågor och perspektiv.

Region Sörmland ser positivt på ambitionen med minskad administration men ställer sig frågande till om det nya förslaget ger önskat resultat. Snarare verkar förslaget innebära att man ersätter en viss typ av administration med en annan och i delar verkar arbetsinsats och resurser från region och kommun snarare öka än minska.

Erfarenheter från tidigare utredningar och förändringar av modellen där man inte tillfört nya medel i samband med nya uppdrag visar på negativa effekter totalt sett. Därför menar Region Sörmland att förändringen i anslagsstruktur behöver följas av en utökning av medel för att inte skapa nya inlåsnings effekter där en konformitet ersätts av en annan.

De positiva delarna till trots menar Region Sörmland att förslaget har vissa brister. Den främsta är att det saknas en konsekvensanalys över vad införandet av en ny kultursamverkansmodell skulle innebära i praktiken på regional och kommunal nivå. Att en sådan saknas gör det svårt att överblicka konsekvenserna av införandet. Region Sörmland menar därför att vidare utredningar behövs på flera områden, exempelvis för anslagsfördelningen mellan region och kommun. I ljuset av detta verkar också tidsramen för införandet vara alltför snäv.

Region Sörmlands övriga synpunkter

1.2 Förslag till förordning om statsbidrag till kulturverksamhet i samverkan (sid 18–21)

De kulturpolitiska målen nämns i resonemanget om ändamålskrivningen i förslag till lag om samverkan på kulturområdet men finns inte med i förslag till förordning om statsbidrag till kulturverksamhet i samverkan. Detta ser Region Sörmland som en stor brist och föreslår därför att skrivningen från nuvarande förordning (SFS nr: 2010:2012) ”Fördelningen av statsbidraget ska bidra till att de nationella kulturpolitiska målen uppnås” läggs in även i en eventuell ny förordning.

Region Sörmland föreslår också att område 2 ”arkiv, bibliotek, museer,” i 5 § ändras till ”arkiv-, bibliotek- och museiverksamhet”. Detta för att tydliggöra att förordningen gäller konstområdena och inte platsen som de ofta befinner sig på. Detta jämför dem med övriga konstområden som räknas upp i förordningen.

9 Nya samverkansformer (sid 201–233)

9.1 Ett vidgat system för kultursamverkan (sid 202–210)

I relation till innehållet i avsnitt 9.1 vill Region Sörmland lyfta följande perspektiv.

Region Sörmland ser positivt på rörelsen från kulturstyrning till kultursamverkan. Det är också positivt att samverkan blir en fråga för fler och att det fria kulturlivet är en del av samverkan. Betänkandet behöver dock utveckla resonemanget om det fria kulturlivets roll och deltagande i den nya modellen. Exempelvis finns frågetecken kring hur olika arbetsätt påverkar deltagandet, vad folkbildningens roll kommer att vara och vilka konsekvenser det får att kommersiella aktörer lyfts in i modellen.

Ambitionen med decentralisering är välsyftande men Region Sörmland ställer sig frågande till om förslaget kommer att innebära en decentralisering i praktiken. Detta eftersom kommunernas förutsättningar för att arbeta med kultur ser så olika ut. I förslaget verkar decentraliseringen i viss mån endast gälla de kommuner som kommer att kunna fördela statsstöd enligt den nya förordningen.

Vad gäller kultursamverkansplanerna så menar Region Sörmland att ambitionen att minska administrationen är positiv men inte nödvändigtvis överensstämmande med verkligheten. Det är också positivt att kultursamverkansplanen inte behöver göras om i ett förutbestämt tidsintervall, utan att det är upp till regionerna och kommunerna i samverkan att besluta om tid för revidering. Det underlättar samordning med andra regionala, och i viss mån kommunala, styrdokument och processer.

Däremot delar inte Region Sörmland bilden av att det enda positiva med de gamla kulturplanerna var de processer som de bidrog till att skapa. Även innehållet, det vill säga diskussionen om konstens och kulturens betydelse i samhället, är en positiv aspekt av arbetet med kulturplanerna. Detta perspektiv saknas i förslaget till vad kultursamverkansplanerna ska innehålla. Region Sörmland saknar också resonemang kring hur biblioteksplanerna och processen med kultursamverkansplaner tillämpas i relation till varandra.

9.2 Villkor för fördelning av statsbidrag (sid 210–216)

I relation till innehållet i avsnitt 9.2 vill Region Sörmland lyfta följande perspektiv.

Region Sörmland är försiktigt positiv till att rollerna och förhållandet mellan stat, region och kommun förändras till mer jämbördiga men det finns

otydigheter i förslaget. Exempelvis är det viktigt att kommunernas roll inte stärks på bekostnad av regionernas eftersom regionerna är en garant för kultur i många mindre kommuner. Otydligheten förstärks av att det saknas konsekvensanalyser över det praktiska införandet.

Det finns också en risk för att den statliga medfinansieringen av kultur blir mindre och att mer ekonomiskt ansvar därmed läggs på kommun och region. Exempelvis utökas modellen till att inkludera kommersiella aktörer och fler konstområden utan förslag på att ytterligare statliga medel tillförs. Det är vidare otydligt vilken roll staten kommer att ha om region och kommun i samverkan beslutar att inkludera fler kulturområden. Detta behöver förtydligas.

Region Sörmland välkomnar tydligheten om konstnärlig frihet men vänder sig mot resonemanget om att införa konstnärliga ledare. Detta eftersom det kan leda till en olycklig politisering av tjänstepersoners tillsättning på centrala poster i Kultursverige.

Region Sörmland ser i grunden positivt på decentraliseringsambitionen men det finns en farhåga för att otydliga uppdrag och mandat och bristen på ytterligare finansiering från staten skapar mindre incitament för samverkan.

9.3 En breddad modell med en ny anslagsstruktur (sid 217–226)

I relation till innehållet i avsnitt 9.3 vill Region Sörmland lyfta följande perspektiv.

Region Sörmland menar att det finns potential i resonemanget om olika typer av kulturpengar riktade till kommun och region men betänkandet svarar inte på hur alla medlen kan samverka för att skapa mer kultur. Snarare finns en risk för att skapa nya inlåsnings effekter om fördelningen baseras på historiska nyckeltal utan att tillföra medel till modellen. Möjligtvis skulle anslagsfördelningen kunna resultera i att det lättare skapas samverkan mellan olika parter och nivåer. Frågan kvarstår dock hur lyckade satsningar ska kunna permanentas utan tillförsel av medel.

Det finns en mängd otydigheter i resonemanget om ”kulturpåsen” till kommunerna som kräver vidare utredningar. Här vill Region Sörmland också lyfta perspektivet att folkbiblioteken bedöms behöva riktade statsbidrag för att kunna uppfylla sitt lagstadgade uppdrag i Statens kulturråds ”Folkbibliotekens behov av statliga stöd”, något som inte får försvinna i en gemensam ”kulturpåse”. Region Sörmland välkomnar dock en lösning som innebär mindre administration för kommuner och regioner

Genom att föreslå en anslagsfördelning som inkluderar vissa kommuner men inte alla finns en farhåga för att de skillnader som finns idag mellan

kommuner snarare förstärks än minskas. Region Sörmland saknar en konsekvensanalys över vad det kommer att innebära att man gör skillnad mellan kommuner som kan vara, respektive inte kan vara, en del av modellen. I relation till detta riskerar förslaget att försvåra och förändra det regionala kulturarbetet till ett mer kompensatoriskt uppdrag än idag. Ytterligare en aspekt av detta är att det saknas analyser över hur förslaget i praktiken kommer att bidra till en jämlikt fördelad kultur i hela landet.

Sammantaget menar Region Sörmland att det behövs en fördjupad analys och utredning av vad betänkandets förslag på anslagsfördelning skulle innebära i praktiken.

9.4 Statens arbetsformer (sid 226–228)

I relation till innehållet i avsnitt 9.4 vill Region Sörmland lyfta följande perspektiv.

Region Sörmland ser positivt på att utvärdera arbetet med längre intervaller men menar att det behövs en ökad tydlighet kring vad det är som ska följas upp. Detta också i relation till att de nationella kulturpolitiska målen inte längre är en del av förordningen i förslaget. Region Sörmland menar att det krävs ett mer utvecklat resonemang och större tydlighet kring uppföljningen för att den potential som finns med att övergå till andra former för uppföljning ska kunna införlivas.

9.5 Utvecklade dialogformer (sid 228–229)

Region Sörmland anser att formerna för den nationella dialogen måste utvecklas. För att stärka kopplingarna mellan den nationella kulturpolitiken, den regionala och den lokala, bör samråd och dialoger ske mer frekvent. En förebild kan vara de dialoger som genomförs återkommande mellan Landsbygds- och infrastrukturdepartementet och landets regioner.

10 Kultursamhällets reformbehov (sid 235–261)

Region Sörmland välkomnar de samtal som inleds i kapitel 10 i betänkandet och ser gärna att staten går före och driver detta arbete vidare. Breddat deltagande, gestaltad livsmiljö, kulturinstitutionen skolan, kulturen och funktionshinderspolitiken samt frågor om finansiering, jämlikhet, jämställdhet och integration är värdefulla perspektiv i samtal om kulturen i samhället, särskilt som de områdena fram tills idag inte kopplats till kulturens roll i samhällsutvecklingen. Detta är dock en betydligt större fråga än vad remissdirektivet omfattar och Region Sörmland ställer sig frågande till om det är tänkt att områdena i kapitel 10 ska vara en del av kultursamverkansmodellen framöver. Region Sörmland menar att det även fortsättningsvis är viktigt att kulturpolitiken står för sig själv, men välkomnar tvärpolitiskt arbete med kulturens roll i samhällsutvecklingen.

11. Ekonomiska konsekvenser m.m. (sid 263–267)

Enligt betänkandets konsekvensanalys kommer förslagen leda till mindre administration. Hos Region Sörmland finns farhågor kring att vissa förslag istället leder till mer administration. Detta gäller särskilt de föreslagna kultursamverkansplanerna. Det är viktigt att det finns en möjlighet att använda en del av de statliga medlen för att kunna genomföra de uppgifter som följer av de statliga bidragen. Om staten ställer nya eller utvidgade förväntningar på kommuner och regioner bör det åtföljas av statlig finansiering, finansieringsprincipen.

Utredningen redovisar inte någon konsekvensanalys gällande förslaget om att finansiera samverkansstödet med hjälp av det befintliga bidraget till vissa ickestatliga kulturlokaler. Bidraget till vissa ickestatliga kulturlokaler avser i första hand lokaler för läns museer, därför bör området analyseras mer grundligt. Det framgår i detta avsnitt tydligt att de förslag i betänkandet som rör de statliga anslagen grundar sig i att de statliga medlen till regional kultur räknas upp med den årliga pris- och löneomräkningen. Det är en helt avgörande förutsättning för ett vidmakthållande av den kulturella infrastrukturen i regionen och landet, liksom för att kunna genomföra utvecklingsinsatser. Region Sörmland påpekar att de förslag som läggs gällande kommuner och regioner inte tydliggörs tillräckligt när det gäller mandat och roller.

REGION SÖRMLAND

Christoffer Öqvist
Regionstyrelsens ordförande

Magnus Johansson
Regiondirektör